

A Petőfi-kutatás és -kultusz helyzete hazánkban ¹

A Petőfi-kutatás első nagy fellendülése akkor következett be, amikor 1876-ban megalakult a Petőfi Társaság. Talán használni tudnánk Petőfi ügyének mind a tudomány, mind a költő népszerűsítése terén, ha megalakítanánk egy új Petőfi Társaságot. Első lépésként az emlékhelyeken levő Petőfi-barát körök tömörülhetnének úgy, hogy helyi önállóságukat ez ne veszélyeztesse. További tagok lehetnének felkérendő írók, költők, kutatók, különböző intézmények. Együtt, egymást támogatva jobban, hasznosabban járulhatnának hozzá az emlékhelyek lelkes gondozói a közös ügyhöz, mint szervezett társaság nélkül. Ennek az új Petőfi Társaságnak a központja Kiskőrösön, a szülővárosban lehetne. Véleményem szerint nem szükséges, hogy minden országos megmozdulás központja Budapesten legyen. Még talán a szükséges kiadványok anyagi segítése is kitelne egy ilyen társaságtól. Például a hiányzó teljes Petőfi-bibliográfia számára teremthetne anyagi alapot. Ma a gazdasági társulások és a közadakozásból induló vállalkozások korát éljük ismét. Miért ne gazdagodhatna ilyen módon Petőfi-ismeretünk is.

Itt térek ki arra, hogy egy ilyen társaság feladatait, a különböző emlékhelyek, valamennyi Petőfi-tisztelő összekapcsolását, s a kitzűzhető célok érdekében való mozgósítását a Petőfi Irodalmi Múzeum feladatkörénél fogva nem tudja, nem is hivatott ellátni. Ez a múzeum — meglehetősen neve ellenére — az egész magyar irodalom gondviselője. Jelenlegi munkatársai szinte kivétel nélkül századunk irodalmának a tudományos kutatói. Ez helyes is, hiszen új kutatóival korunkban van legbővebben. Vajmi kevés deje, energiája marad tehát az intézménynek arra, hogy névadójával foglalkozzék. A névadás fő oka nyilvánvalóan az volt, hogy a múzeum örökölte az egykori Bajza utcai Petőfi-ház egész hagyatékát. Abban a házban kezdte meg a munkáját, de hamarosan az egész magyar irodalom múzeumává változott, s el is költözött a régi Petőfi Társaság buzgalmából 1909-ben létrejött pesti Petőfi-házból. (Más kérdés, hogy vajon helyes-e, hogy ezt a félreértésekre okot adó elnevezést viseli ma is az egész magyar irodalom múzeuma. Ha egy gimnázium vagy egy színház veszi fel tiszteletből valamelyik költőnk vagy írónk nevét, akkor senki sem képzei, hogy ott a tananyagban vagy az évi műsorban dominálnak a névadó művei. Egy múzeum elnevezésénél azonban ilyen — lehetőleg kerülendő — félreértés könnyen adódhat.)

A Petőfi-kultusz hazai és külföldi eseményeinek a számontartásában is hasznos munkát végezhetne a javasolt, tagjai révén az ország minden részében, sőt határainkon túl is szétterjedő, külföldi kapcsolatokat is ápoló Petőfi Társaság. A Petőfi Irodalmi Múzeumnak van ugyan Petőfibre vonatkozóan (is) plakát- és aprónyomatvány-gyűjteménye, de csak abból az anyagból, ami véletlenül befut a múzeumhoz. Ebből korántsem lehetne pontosan felmérni, hogy mikor, hol, hányszor rendeztek és rendeznek szerte az országban és a világban Petőfi-ünnepélyeket, hol, mikor és milyen Petőfi-verseket adtak elő. Az Irodalmi Múzeum — a már mondott okokból — ilyen alapos Petőfi-nyilvántartás vezetésére nem vállalkozhatna, ha akarna sem. Nem is a szorosan vett szaktudomány feladata, hogy ilyen adatokat gyűjtsön, hanem egy olyan nagy létszámú társaságé, amely a „több szem többet lát” elv alapján lelkes tagjait mozgósítaná ilyen adatok gyűjtésére. Az adatok birtokában mindjárt arra is törekedhetne a társaság, hogy ahol lehet, elismerést osztogasson, ahol kell, buzdítson, javítson a helyzeten. Ne csak számon tartója, hanem irányítója és fejlesztője is legyen mindannak, amit egy szóval így jelölhetünk: Petőfi-kultusz. Ennek a szolgálatában talán még folyóiratot is adhatna ki a társaság.

Azt hiszem, Petőfi-képünk kiegészítésre szorul a költő baráti körének még alaposabb megismertetésével is. Kik voltak, mit csináltak azon kívül, hogy hosszabb-rövidebb ideig Petőfi fénykörében láttuk őket. Az sem volna minden tanulság nélkül való, hogy mit csináltak a szabadságharc leverése után. Egyik tanulmányában Lukácsy Sándor sürgette a képek ilyen további kiegészítését. Ő tett talán legtöbbet idáig ezen a téren, amikor részletesebb képet rajzolt A márciusi ifjak címmel azok irodalmi tevékenységéről A magyar irodalom története harmadik kötetében (Bp., 1963.). (Nem akarom kisebbiteni e téren Fekete Sándor érdemeit sem, de A márciusi fiatalok című kötetét (Bp., 1950) ma már bizonyára egészen másképpen írná meg.)

Nemrég Kiss József írta meg a derék szabómester, Tóth Gáspár részletesebb életrajzát, akinek elvülhetetlen érdemei vannak Petőfi első verskötetének kiadásában, s aki tevékenyen részt vett a forradalomban is. Tudomásom szerint ez az életrajz is kiadóra vár. Ha a Petőfi Társaság széles körű tagsága mint leendő előfizető állna egy ilyen kiadvány mögött, bizonyára hamarabb jelentkezne a kiadói bátorság is, amely tudvalevőleg a könyvterjesztő vállalatok piacmegítelésének a függvénye (legalábbis szerény irodalmárok esetében).

Nem sokat tudunk, vagy nem tudunk eleget, Petőfi gyermek- és diákkori barátairól, irodalmi harcostársairól sem. Az emlékhelyek kutatómunkára hajlamos képviselőit, a javasolt Petőfi Társaság jövőendő tagjait hadd szólítsam fel arra, hogy minél többen vegyenek részt a Petőfi barátaira vonatkozó életrajzi adatok felkutatásában. Megindult mostanában egy — korábbi tervezetek után — általam részletesen kidolgozott és kezdeményezett irodalmi adatgyűjtő munka, amelynek a Petőfi Irodalmi Múzeum a gazdája, és amelyet teljes erővel támogat a Hazafias Népfront Honismereti Bizottsága; az úgynevezett „irodalmi topográfia”.² Orvendetes lenne, ha mi, a Petőfi-emlékhelyek képviselői rukkolnánk ki először egy kötetre való adattal, mondjuk ilyen címmel: Petőfi és barátai — Irodalomtörténeti topográfia. Abban megtalálható lenne, hogy a nevezettek közül ki hol született, hol járt iskolába, hol lakott, mikor találkozott Petőfivel, van-e valamilyen érdemleges írásműve stb. Összeállíthatnánk utóéletük adatait is: hol van közülük valamelyiknek emléktáblája, szobra, utcája stb. Nagy segítség lenne egy ilyen kötet e nagy nemzedék kultuszának ápolásához és Petőfi korának további tudományos kutatásához is.

Az életmű és az életrajzi adatok gyűjtésén kívül volt még egy gyűjtőmunka, amelyben érdemeket szerzett a régi Petőfi Társaság. A Petőfivel kapcsolatos tárgyi emlékek gyűjtéséről van szó, amiből végül a Bajza utcai Petőfi-ház múzeuma létrejött. Ezek a tárgyak ma is a Petőfi Irodalmi Múzeum tulajdonában vannak, és láthatók is a kiállításokon. Ez a gyűjtés befejezettnek tekinthető, de új ágazatai még fejleszthetők, folytathatók. Ide sorolom az előbb említett Petőfi-plakátok és meghívók további gyűjtésén kívül az emlékhelyeknek, emlékházaknak, emléktábláknak, a Petőfi által bejárt helyeknek (és hol nem járt ő?) fényképen, színes fényképen, filmen, rajzban, festményen való megörökítését. Fénykép készülhetne mindenről, amit még ő is látott. Mennyi minden elpusztult már belőle! Legalább azt fényképezzük le, ami még megvan. Ezzel bekapcsolódhatnának Petőfi tisztelői abba a nagy országfényképező mozgalomba, amelyet mostanában indított meg a Hazafias Népfront.

Dr. Bodolay Géza

A pécsi székesegyház alttemplomi lejáratainak párkányáról. Hornyák László rajza

¹Részlet a szerző 1983. október 28-án Kiskörösön, a Petőfi-emlékhelyek képviselőinek találkozóján elhangzott előadásából. Ezen a találkozón jött létre a Petőfi Sándor Társaság, amely 1985. január 4-én tartotta alakuló közgyűlését. (Szerk.)

²A felhívás szövegét lásd a Honismeret 1982. évi 4. számában (Szerk.).